

Кабінет історії

Геннадій СТРЕЛЬСЬКИЙ

ДІЯЧІ УКРАЇНИ ДОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ. Біографічний словник (С)

**СІЦИНСЬКИЙ
ЮХИМ (ЄВТИМ) ЙОСИПОВИЧ
(1859—1937)**

Український історик, краєзнавець, археолог, етнограф, громадсько-культурний і церковний діяч.

Ю. Сіцинський народився 10 грудня 1859 р. у с. Мазники Летичівського повіту Подільської губернії (нині Деражнянського району Хмельницької обл.) у сім'ї священика. Навчався у Кам'янецькій семінарії і в Київській духовній академії, яку закінчив 1885 р. із ступенем кандидата богослов'я. Працював учителем у м. Бахмуті на Катеринославщині, а 1889 р. переїхав до Кам'янця-Подільського. Тут він прийняв сан священника, що дало йому можливість використовувати багаті церковні видання і джерела, провадити активну наукову й громадську роботу. Юхим Йосипович заснував Кам'янець-Подільський історико-археологічний музей, упродовж 1890—1922 рр. був його завідуючим, а потім працював науковим співробітником. Одночасно редагував низку подільських періодичних видань, постійно друкувався у них, був активним членом наукових товариств: Церковно-археологічного та Історичного товариства при Київській духовній академії (1888—1918), Історичного товариства Нестора-літописця (1896—1918), Наукового товариства ім. Шевченка (з 1899 р. до кінця свого життя), Київського товариства старожитностей і мистецтва (1902—1918) тощо. Паралельно з активною науковою і громадською діяльністю Ю.Й. Сіцинський викладав у технічній середній школі й жіночій гімназії. З 1918 р., коли в Кам'янці було засновано університет, він працював приват-доцентом богословського факультету. Пізніше вчений читав лекції з археології та історії мистецтва на історично-філологічному факультеті Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. Широка науково-просвітницька й громадсько-

культурна діяльність Ю.Й. Сіцинського зробила його ім'я добре відомим в Україні і особливо на Поділлі.

1930 р. разом з іншими викладачами Інституту народної освіти був безпідставно заарештований. Звільнившись за відсутністю складу злочину, Юхим Йосипович переїхав до Києва, де впродовж 1931—1933 рр. працював науковим співробітником Лаврського музею.

Тяжко захворівши, він повернувся до Кам'янця-Подільського. Прикутий важкою недугою до ліжка, до кінця життя не залишав наукової роботи.

Ю.Й. Сіцинський є автором понад 180 наукових публікацій (переважно у журналах, збірниках тощо) з історії, краєзнавства, археології, музеєзнавства, етнографії, культури, мистецтвознавства, історії церкви, храмової архітектури тощо. Головним зацікавленням вченого було дослідження різних аспектів історії Поділля. Особливе місце серед праць цієї тематики займає монографія Ю.Й. Сіцинського «Город Камянец-Подольский. Историческое описание» (К., 1895).

Чимало сил віддав дослідник благородній справі збирання і збереження пам'яток історії і культури, рукописів і стародруків.

Помер Ю.Й. Сіцинський у Кам'янці-Подільському 7 грудня 1937 р.

**СКОРОПАДСЬКИЙ
ПАВЛО ПЕТРОВИЧ
(1873—1945)**

Державно-політичний і військовий діяч, останній гетьман України. Походив зі старовинного козацько-старшинського роду, в генеалогії якого найбільш відомий Іван Ілліч Скоропадський, що був гетьманом України (1709—1722).

Народився П.П. Скоропадський 3 травня 1873 р. у Вісбадені, на німецьких мінеральних водах, де в той час відпочивали його батьки —

землевласники з Полтавщини (Тростянець). Учився у Пажеському корпусі в Москві. Потім служив у найбільш привілейованій частині російської армії — у Кавалергардському кінному гвардійському полку, де пройшов шлях від корнета до полковника. Брав участь у російсько-японській війні, був нагороджений за хоробрість золотою Георгіївською зброєю. Після повернення до столиці П.П. Скоропадський деякий час служив флігель-ад'ютантом царя.

Впродовж 1911—1916 рр. командував рядом кінних полків, бригад і дивізій російської армії. За хоробрість і вмиле керівництво військами на фронтах I світової війни був нагороджений офіцерським орденом св. Георгія і одержав звання генерал-лейтенанта.

З січня 1917 р. Скоропадський очолював 34-й армійський корпус. Восени того ж року він здійснив його українізацію, перетворивши на I-й Український корпус. У кінці жовтня 1917 р. цей корпус під його командуванням не дозволив 2-му гвардійському корпусу, що був під впливом більшовиків, прийти на допомогу повсталим солдатам і робітникам Києва. За розпорядженням П.П. Скоропадського революційні полки 2-го гвардійського корпусу були роззброєні і відправлені до Росії. Значною мірою саме завдяки цим рішучим діям Скоропадського Центральна Рада тоді зберегла свою владу. Але подяки за цю заслугу від її керівництва генерал не одержав: Генеральний секретар з військових справ змусив Скоропадського передати командування корпусом генералу Гандзюку і подати у відставку. Ставши в опозицію до політики Центральної Ради, П.П. Скоропадський навесні 1918 р. очолив Українську Народну Громаду (УНГ), яка за допомогою земельних власників, Української хліборобсько-демократичної партії і німецького окупаційного командування підготувала державний переворот. 29 квітня 1918 р. П.П. Скоропадський був проголошений гетьманом і сім з половиною місяців очолював Українську Державу. Після вимушеного зречення від влади (14 грудня 1918 р.) він виїхав до Швейцарії, а згодом — у Німеччину, де брав активну участь в українському монархічному русі, очолював "Союз гетьманців-державників", фінансував українську науку в еміграції. Написав змістовні спогади, які частково видавались у Відні в 20-х роках і лише недавно, в 1995 р. у повному обсязі побачили світ в незалежній Україні. Вони містять маловідомі важливі факти з історії України 1917—1918 рр., які ще майже не використані дослідниками.

Помер П.П. Скоропадський від важкого по-

ранення під час бомбардування м. Платтінга (поблизу Мюнхена) у квітні 1945 р.

СЛАВИНСЬКИЙ МАКСИМ АНТОНОВИЧ (1868—1945)

Український політичний діяч, вчений-історик, юрист, літературознавець, поет, публіцист.

М.А. Славинський народився в містечку Ставище на Київщині в селянській сім'ї 12 серпня 1868 р. Успішно закінчивши Київську гімназію (1886), учився в Київському університеті св. Володимира на двох факультетах (юридичному та історично-філологічному). Після закінчення університету (1895) служив 2 роки в царській армії. Демобілізувавшись, жив у Петербурзі, Катеринославі, Одесі і знову Петербурзі. Працював у редакціях газет і журналів: «Северный курьер», «Жизнь», «Мир божий», «Приднепровский край», «Южные записки», «Наша жизнь», «Труд» та інших, зарекомендував себе кваліфікованим журналістом і публіцистом, фахівцем з національного питання. М. Славинський був головним редактором друкованого органу української фракції у першій Державній думі — журналу «Украинский вестник», що виходив у Петербурзі в травні-вересні 1906 р. У 1914—1916 рр. М.А. Славинський зретагував і видав у Петербурзі двотомну книгу «Украинский народ в его прошлом и настоящем».

Буремного 1917 р. М.А. Славинський представляв Українську Центральну раду при Тимчасовому уряді в Петрограді, був делегатом З'їзду народів у Києві (вересень 1917 р.).

Після жовтневих подій 1917 р. у Петрограді М. Славинський повернувся в Україну, виступав із статтями на сторінках періодики, зокрема, в «Новій Раді» і «Відродженні». За влади гетьмана (з кінця квітня 1918 р.) М. Славинський працював у Міністерстві закордонних справ Української Держави, брав участь у переговорах з радянською Росією, очолював Міністерство праці в уряді Ф. Лизогуба. З 17 січня 1919 р. був керівником дипломатичної місії УНР у Празі. Після розпуску місії (1923) Максим Антонович викладав історію України й історію західноєвропейської літератури в Українській господарській академії і в Українському високому педагогічному інституті в Празі. Одночасно не поривав зв'язків з пресою, надсилаючи статті з історії політичної думки у Галичину до газети «Діло», журналу «Літературно-науковий вістник», інших видань. З 1927 по 1933 р. був постійним кореспондентом громадсько-політичного тижневика «Тризуб», що

видавався у Парижі. На квартирі М. Славинського найчастіше збиралися представники української політичної еміграції у Празі. В Подєбрадах 1934 р. був виданий курс лекцій М. Славинського — «Історія України».

У статтях і публічних лекціях, виступах у комісіях Ліги націй він гостро критикував більшовицьку ідеологію, методи правління в СРСР і УРСР. У травневі дні 1945 р. М. Славинського було затримано контррозвідкою радянської армії, що визволяла Прагу від німців, і відправлено до Києва, у слідчу частину НКВС УРСР. Чекаючи на суд Військового Трибуналу за звинуваченням в «активній роботі, спрямованій на повалення радянської влади в Україні», він помер у в'язниці в ніч з 23 на 24 листопада 1945 р.

СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ РОМАН СТЕПАНОВИЧ (1893—1969)

Народився в Чернівцях у сім'ї відомого науковця і суспільно-політичного діяча Буковини С.Й. Смаль-Стоцького. Навчався у Відні, Лейпцігу, Мюнхені. В 1919 р. Р.С. Смаль-Стоцький — дипломатичний представник ЗУНР, а пізніше (1921—1923 рр.) — радник посольства і посол УНР в Берліні. Він був одним з найактивніших діячів Державного центру УНР в екзилі, репрезентував його у Лондоні, Варшаві, Празі, Берліні, Будапешті, Брюсселі, Женеві, Софії, Бухаресті, столицях інших країн Європи. У пресі, публічних виступах постійно інформував громадськість цих країн про проблеми українського життя під владою більшовиків. Р.С. Смаль-Стоцький був одним з організаторів і найактивніших учасників т.з. «Прометеївського руху» (20—30 рр.) — руху поневолених радянським режимом народів за національне визволення і створення незалежних держав. Був членом української делегації на міжнародній конференції в Генуї (1922 р.), очолював делегацію УНР на сесії С.І.А.М.А.К. (міжнародної комбатантської організації) у Празі (1929 р.), виступав на сесіях Унії товариств для Ліги Націй у Женеві (1930 р.) і Брюсселі (1931 р.) тощо. Одночасно як вчений-мовознавець Р.С. Смаль-Стоцький працював професором в ряді європейських вищих навчальних закладів,

зокрема, він був одним з організаторів Українського Наукового інституту у Варшаві (1930 р.).

СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ СТЕПАН ЙОСИПОВИЧ (1859—1938)

Український вчений-філолог, славіст, громадсько-політичний діяч, дипломат.

Народився 21 січня 1859 р. у с. Немилово Радеківського повіту на Львівщині. Після закінчення Чернівецького університету виїхав до Відня, де 1883 р. здобув ступінь доктора слов'янської філології. Професор руської (української) мови та літератури Чернівецького університету (1885—1918 рр.), дійсний член НТШ у Львові (з 1899 р.) і Українського наукового товариства у Києві (з 1907 р.), Української Академії Наук (з 1918 р.). Активний діяч Української національно-демократичної партії (1899 р.), посол (депутат) Буковинського крайового сейму (1892—1911) і австрійського парламенту (1911—1918 р.), де послідовно відстоював політичні права та національно-культурні інтереси українців Буковини і Галичини. В роки Першої світової війни ввійшов до складу Бойової Управи Українських Січових стрільців, у 1917 р. її очолив. У 1918 р. був членом Української Національної Ради у Львові, яка проголосила створення Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). 3 грудня 1918 р. до вересня 1921 року С.Й. Смаль-Стоцький працював послом ЗУНР у Чехо-Словаччині, де докладав чимало зусиль для організації міжнародної підтримки ЗУНР та УНР. Залишившись в еміграції у Празі, повністю присвятив себе науковій і викладацькій діяльності. З жовтня 1921 і до кінця свого життя працював професором української мови та літератури в Українському Вільному університеті. Перу С.Й. Смаль-Стоцького належить багато мовознавчих та публіцистичних праць: «Буковинська Русь» (1897 р.), «Розвиток поглядів на сім'ю слов'янських мов та їх взаємне споріднення» (1925, 1927 рр.), «Т. Шевченко. Інтерпретації» (1934—1936 рр.) та ін.

Помер 17 серпня 1938 р. у Празі, похований у Кракові.

